

NOTAT.

Vingsted 30. september 2013.

Dambrugsspærringer og vådområdeprojekter – forslag til en fælles løsning: "Opkøb dambrug ved frivillige aftaler, og skab kontinuitet i vandløb og fjern N + P."

Formålet med dette notat er at beskrive hvordan Danmarks Sportsfiskerforbund ser muligheden for at fremme processen på 2 indsatser i vandplanernes 1. planperiode. Vi ønsker at få afklaret, om der er vilje og mulighed for at kombinere indsatsen for fjernelse af N + P, med fjernelse af spærringer ved utidssvarende dambrug.

Danmarks Sportsfiskerforbund ser der kan skabes den nødvendige synergi, der øger indsatsen for fjernelse af N + P, samt åbner for fremdrift for fjernelse af spærrende opstemninger ved dambrug. Derved opnås den nødvendige succes i 1. planperiode for begge indsatser.

Fjernelse af stemmeværker ved gamle utidssvarende ferskvandsdambrug.

For at opnå god økologisk tilstand i vandløbene, skal der skabes kontinuitet, så fisk og andre vandløbsdyr kunne vandre frit. Fisk er med som miljømål i 2. planperiode og der er allerede nu behov for gode løsninger ved de spærringer, der med i periodens indsats. Fiskenes mulighed for vandring til og fra gydepladserne, skal sikre optimal overlevelse af yngel- og ungfisk og stemmeværkerne skal fjernes ALLE steder, hvor det kan lade sig gøre. Andre løsninger er nødløsninger, som er undtagelsen. (Bilag 7 fra de vandplaner, der er i høring til 22. december 2013 – se tekstboks).

Overtaksationskommissionens afgørelse af 14. maj 2012 vedrørende erstatning til ejerne af 3 dambrug i Vejle kommune, har skabt urealistiske forventninger fra dambrugserhvervet til erstatningsstørrelserne. Kræver en myndighed et stemmeværk fjernet, f.eks. i forbindelse med overgang til en anden vandindvindings metode, udløser det erstatning efter vandløbsloven. Afgørelsen fra Vejle blev desværre ikke blev prøvet ved en retslig afgørelse og de 12 mill. miljøministeriet har afsat til erstatninger i år 2012 og 2013 i forbindelse med vandløbsindsatsen ved dambrug, er ikke tilstrækkelige. Dette er en vigtig årsag til den manglende fremdrift i processen.

Akvakultur Udvalget offentliggjorde i 2010 sine anbefalinger og helt i tråd med disse, udsendte ministeren i februar 2012 en ny dambrugsbekendtgørelse. Bekendtgørelsen skulle skabe den længe ventede fremdrift mod nye moderne anlæg uden opstemning, og med et lille miljøaftryk.

Kommunerne frygter millionerstatninger jvf. Vejlesagen, og der anvendes derfor store beløb på at løse stemmeværksudfordringen, blandt andet med etablering af omløbspassager eller indvinding på glat strøm. "At indvinde på glat strøm" betyder at stemmeværker fjernes, men stuvningszonerne opstrøms består, da der placeres et stort stenstryg i vandløbet, og dette nye "bygværk" presser vandet ind på dambrugene. Der er i dag finansiering til disse halvdårlige løsninger, og frivillige aftaler mellem ejer og

myndighed, sikrer mod et erstatningskrav. Det er naturligvis derfor disse løsninger i dag ofte tages i anvendelse.

Det er tankevækkende, at kassetænkning og usikkerhed om erstatningskompensation og manglende finansiering er medvirkende til, at det er de dårlige og omkostningstunge løsninger der prioriteres.

I vandplanens bilag 7 ” **Støtteparametre til økologiske kvalitets-elementer for vandløb, søer og kystvande og kvalitetskrav for vandkvaliteten jf. fiskevandsdirektivet**” er beskrevet hvordan der skal sikres kontinuitet ved spærringer:

”Kriterier til sikring af kontinuitet:

Opstemninger og styrt m.v.

Som udgangspunkt bør vandløbsbunden være ubrudt uden menneskeskabte niveauspring (styrt m.v.) og med et fald så tæt på det naturlige i vandløbet som muligt.

På steder, hvor det ikke hidtil har været muligt at fjerne opstemningsanlæg eller styrt, kan der være etableret stryg i vandløbet for dermed at minimere opstemningens effekt. I andre tilfælde er anlagt omløbsstryg.

Sådanne stryg opfylder kravet til kontinuitet i vandløbet såfremt:

- 1. stryget er udført naturlignende med et fald, der så vidt muligt svarer til det naturlige for stryg i vandløbet,***
- 2. opstemningen ikke medfører en stuvezone med væsentlige morfologiske ændringer (strøm, dybde, substratforhold) på længere strækninger af vandløbe,***
- 3. kravene til vandføringen er opfyldt (se nedenfor) (samme krav som anvendt for indvindingsstilladelser ved dambrug).***

Traditionelle fisketrapper sikrer som udgangspunkt ikke kontinuitet i vandløbene”.

Fra vandplanerne - i høring til 22. december 2013.

Der er i dag ca. 75 dambrug med jorddamme, som endnu ikke har en miljøgodkendelse. De indvinder forsat procesvand med en spærrende opstemning, og i forbindelse med godkendelsen skal de samtidigt have en ny vandindvindingsstilladelse. I denne ”procedure” er der en uhensigtsmæssig udfordring, da dambrugene skal godkendes INDEN de kan modtage tilskud til forbedringer. Dette kan forårsage, at der ikke er sikkerhed for at alle forbedringer gennemføres. Når en dambrugsejere modtager en MGK, er de omfattet af den 8 årige retsbeskyttelse. Der kan i forbindelse med en ombygning, efter de har fået en MGK, nemt komme uforudsete udfordringer i forbindelse med f.eks. finansieringen. Dette kan i værste fald betyde, at de nødvendige forbedringer ikke gennemføres, ofte forbedringer ved sikring af kontinuitet ved fjernelse af stemmeværket.

Ejere af jorddamsanlæg med spærrende opstemninger kan deles i 2 grupper, med et fælles mål: At ophøre driften af de utidssvarende anlæg. Den ene gruppe vil stoppe pga. alder/manglende investeringslyst (formåen), den anden vil reinvestere en erstatning i nye moderne anlæg.

Med dette forslag fjernes foderkvoter fra erhvervet, og dette kan skabe modvilje fra Dansk Akvakultur. Hvis vi ønsker fremdrift i den positive udvikling mod moderne anlæg med et lille miljøaftryk, tror DSF at fremtidens anlæg bliver anlæg på åben mark, med nedsivning af procesvand efter rensning for slam og fjernelse af fosfor – anlæg fuldstændig uafhængig af foderkvoter.

Vi ser en svagt stigende interesse for overgang til dambrug på udleder regulering, der er uafhængig af foderkvoter, og den nødvendige teknologi er eksisterende. En teknologi der muliggør en væsentlig forøgelse af produktionen, samtidigt med at der sker en mindre og mindre belastning af miljøet. Fremtidens anlæg vil rykke yderligere til FREA anlæg uden kontakt til vandløbene, og med nedsivning efter en rensning af slam og fjernelse af fosfor.

Vådområdeprojekter til fjernelse af N + P er tidskrævende, og 20 % må opgives efter forundersøgelsen har afdækket uforholdsmæssig store udfordringer.

Det andet initiativ som ikke har den ønskede fremdrift og dermed succes, er N-fjernelse vha. vådområdeprojekter. Naturstyrelsen oplyser (juni 2013) at der ifølge fremdriftstal skulle have været 48 ansøgninger/projekter indsendt på nye vådområdeprojekter, men status var kun 4. Der er vanskeligheder med at nå de ønskede mål, hvilket forstærkes af at erfaringer viser at ca. 20 % af de projekter der har været gennem en forundersøgelse, diskvalificeres pga. fosforudledning eller lodsejermodstand.

Mange projekter har en lang tidshorizont fra opstart til gennemførelse, og dette er yderligere medvirkende til at det er vanskeligt at nå de fastsatte mål til den fastsatte tid.

Hvordan kan "vi" opnå succes inden 1. planperiodes udløb?

Hvis der er vilje og mod til at kombinere fjernelse af næringsstoffer med fjernelse af stemmeværker ved dambrugsopkøb, tror DSF at det både er muligt at skabe kontinuitet, og samtidigt fjerne N + P.

Indsatsen skal fokusere på at bruge bl.a. uforbrugte midler i MIMs indsatser, samt de midler der i dag anvendes på dårlige løsninger, og i stedet for afsætte og flytte midler til opkøb af dambrug. Indsatsen skal naturligvis bygge på frivillige aftaler, og vi er overbeviste om at der er stor interesse for opkøb, der sikrer at stemmeværker fjernes, og foderkvoten indgår i indsatsen for at nedbringe næringsstoffer i vandmiljøet.

De er gode erfaringer fra opkøb og nedlæggelse af dambrug under miljømilliarden og EU-Life snæbelprojektet. Dette gør at en hurtig indsats kan gennemføres, og det betyder at der hurtigt kan opnås en positiv effekt.

Hvis stats- og uforbrugte midler bruges på foderkvoter, får myndighederne et værktøj til fjernelse af stemmeværker, samtidigt med at der opnås en indsats på N + P. Herved er der en positiv synergieffekt, og der vil komme fremdrift i processen og vi kan sikre kontinuitet ved dambrugene, som anbefalet i vandplanernes bilag 7.

Der kunne eventuelt ske en begunstigelse i forhold til salg, hvor midler blev investeret i nye tidssvarende anlæg. Der kunne indbygges en differentiering i erstatningsstørrelse efter om der skete en reinvestering i erhvervet eller ej.

Endelig er den mest omkostningseffektive fjernelse af næringsalte og organisk materiel fra vandmiljøet, opkøb af ferskvandsdambrugenes foderkvoter.

Endelig vil DSF anbefale at dambrugsopkøb skal være et virkemiddel for kommunerne i 2. planperiode. Kommunen får derved et "værktøj", som ved frivillige aftaler kan gøre det muligt at nedlægge stemmeværker, uden at finde der findes yderligere statsmidler til erstatning for mistede stemmerettigheder, og samtidigt fjernes en mængde N, P og organisk materiale fra vandmiljøet.

Økonomisk sammenligning mellem vådområdeprojekter og opkøb af foderkvoter:

Department of Food and Resource Economics v KU – (tidligere FOI) oplyser at det koster mellem 10 og 55 kr. pr. år pr. kg N, hvis der bruges vådområder, minivådområder til fjernelse af N.

Det skal bemærkes, at der er en del usikkerhed om effekt af de enkelte projekter, og der kan ske en ikke uvæsentlig forringelse at naturen ved projekternes etablering, f.eks. ved sødannelse i vandløb.

Opkøb af foderkvoter koster mellem 13 – 15 kr. pr. kg N. Hertil skal lægge P fjernelse og fjernelse af organisk materiale ved ophør af fiskeproduktionen.

Et eksempel med tal fra NST.

Naturstyrelsen brugte Skats værdiansættelse/vejledning i forbindelse med dambrugsopkøb under "Miljømilliarden" og snæbelprojektet – foder blev købt for 13 – 15 kr. pr. kg foder.

Fjernelse af N, P og BI5 pr. ton foder: 12 kg N, 3,5 kg P og 40 kg BI5 (v/ produktionsstop)

Eks. 100 tons anlæg til en ejendomsvurdering på 2.000.000 kr.

<i>Køb 100 x 15 kr.</i>	<i>1.500.000</i>
<i>Rest areal hus mm</i>	<i>500.000</i>
<i>Samlet pris:</i>	<i>2.000.000</i>

Hertil skal adderes midler til oprydning mm.

Et videresalg vil ofte indbringe et provenu, da der normalt gives tilladelse til en ny bolig i stedet for den eksisterende, og da denne boligs placering er unik og ofte ligger naturskønt indenfor åbeskyttelseslinien, er der ofte tale om afhændelse af liebhaveri. Derfor er der basis for at der skal afsættes midler til indsatsen, men der vil også være mulighed for at hente flere af disse midler hjem igen.

Lars Brinch Thygesen
Miljøkonsulent